

zatában: „A selymességed vonzott, / selyem-beszéded, selymes nevetésed, / arcod selyme a két tenyeredben, / gyöngéd, gyönyörű, édes selymeid – / és selyempuha csókod / hagyta éhesen ajkam, / és ölelésed selyme / nem tud megtartani.”

Douglas Dunn e nem túl optimista sorokkal kezdi egyik versét: „A világ utolsó zongoráján / Fognak most játszani” (*A koncert*). S én elképzelem azt a reménytelen világot egy szál zongorával – ahogy a költemény végén képpé is válik bennünk az utópisztikus valóság:

„És a zongorista leül, / És az embereknek eszébe jut, hogy tapsolni kell. / Aztán az öreg zongorista sír. / Mert nem jut eszébe más, / Csak a Boci, boci tarka.” De amíg léteznek hasonló kiadói vállalkozások, versgyűjtemények, irodalom, higgyünk benne, még az utolsó, kopott hangú zongorán is játszhatnak Chopin ujjai.

RÓZSÁSSY BARBARA

(Szerkesztette Tom Hubbard és Varga Zsuzsanna, Ráció Kiadó, Budapest, 2007, 180 oldal, 2400 Ft)

Kultúra

FRANÇOIS TRASSARD –
DIMITRI CASALI –
ANTOINE AUGER:

Hétköznapi élet a Napkirály korában

Én sem tudnám jobban csinálni, én sem tudnám szebben elkészíteni, s mégis. Van bennem hiányérzet. Pedig szép a könyv, csodálatosak a színes képek, ínycsiklandozóak a lapok sarkaiiban elhelyezett információk, s a témák, melyeket a hangzatos címek ígérnek, szintén megborzongatják a múlt iránt érdeklődő olvasó

lelkét: *A család, A házasság, Gyermekkor, Szerelem és szexualitás, Víz, világtítás, Mocsok és tisztaság, Konyhaművészet és konyhaművészek, Étkezési szokások, Vigasságok, A papi pálya, Járművek, Kapcsolattartás* és még sok érdekesítő téma.

Mi lehet a probléma, én lennék túl kényes? Talán nemcsak ez. A szép kivitelű, már-már albumszerű könyv csinosága és tartalma nem áll összhangban egymással. A képanyagot igényesen és ügyesen válogatták össze a szerzők, a korabeli festmények életképei, csendeletei, portréi szépen mutatják be az egykori hét-

köznapokat. A tárgyi emlékek fényképeiből azonban kevesebbet kapunk, pedig ezek a „reális” és nem „fikcionált” képek hatásosabban mutatnák meg ennek a kornak pompáimadását. Igaz, így a festményeket pergetve mintha mesében járnánk, s feltehetően a szerzőhármának szándéka volt e mesébe röpités, ám egy kortörténetet közreadó kötetből talán túlzás ez. Ám nem itt éreztem a fő hiányt, hiszen, ismétlem, a képanyag összeválogatása bravúros.

A nagyobb problémát a szöveges részek okozták, pontosabban ezek célközönsége. Az eredeti fran-

cia kötet nyilván a francia iskolákban felnőtt közönséghez szólt, ám a másfajta (magyar) iskolázáson keresztülesett és más műveltséggel bíró hazai olvasók némileg értetlenül állnak majd a könyv egyes fejezeteit tanulmányozván. Sok olyan információt közöl ugyanis a kötet, amely meglehetősen általános, s talán nem is különösen a választott időszakra jellemző. A *Nagy Század betegségei* című fejezetecskéből például azt tudjuk meg, hogy a csecsemők a gyermekjárványokban, az asszonyok gyermekági lázban, a férfiak tüdőbajban és szifiliszben haltak meg leginkább. Ezek a jelenségek nem csak Franciaországban s nem csak az 1645–1715-ig terjedő időszakban voltak tapasztalhatóak. Úgy

vélem, a leírások túl általánosak, s több helyen nem találtam éppen a 17. század végi Franciaországra specifikusan jellemző vonásokat. Ehhez társul, hogy több, a franciák számára kézenfekvő szót, kifejezést, jelenséget a magyar olvasók nem biztos hogy olyan akadálymentesen értelmeznek, mint amennyire magától értetődően használják azt a szerzők.

Az igazi nagy kérdés e könyv esetében is, mint minden ilyen jellegű, népszerűsítő vállalkozás esetében, hogy mennyire sikerült eltalálni azt a szintet, amely a szaktudományos mű és a népszerűsítés között,

az igényes, valóban értékes népszerűsítést valószínűleg meg. E feladat már csak azért is nehéz, mert az olvasói műveltség is rohamosan változik, s mire néhány év elteltével egy ilyen kötet elkészül, a belőtt szint már túl ma-

gasnak tűnhet. Nos, e kötet esetében éppen a fordítottja történt meg: a nagyon igényes kivitelhez képest túl alacsonyra sikerült belőni a célzott olvasói ismeret szintjét, több, specifikusabb adatot szívesen láttam volna még a kötetben. A könyv sikerét nehezíti még az is, hogy a választott korszak, a Napkirály kora igen hosszú, hét évtized, s ezt az időszakot a maga dinamikájában lenne érdemes bemutatni, hisz mekkora különbség van a 17. század közepének a törökkel küzdő és a 18. század elejének

immár az egész világot látóterébe fogó Európája között. A sorozat szerkezete azonban kevésbé engedni, hogy az egyes felvetett témáknak e hosszú időintervallumban történt változásairól is szó essék.

Mindezekkel együtt is ajánlom e könyvet azoknak, akik egy mesés csodautazást akarnak tenni Európa egyik leggazdagabb korszakának legnagyobb, legerősebb és ekkoriban legpompásabb országába.

THIMÁR ATTILA

*(Fordította Horváth Ágnes,
Corvina Kiadó, Budapest, 2006,
192 oldal, 5990 Ft)*

JOHN LUKACS:

Hitler és Sztálin *1941. június*

A történelem menetét gyakran ábrázolják „makrogazdasági és makrotársadalmi” folyamatok ellenállhatatlanul sodró erejű árájaként, melyet a „történelmi szükségszerűség” nevében nem változtathat meg senki és semmi. Ismerjük az eseményeket, a megvívott ütközeteket, az átélt válságokat vagy éppen a boldog békeidők mindenkori hercehurcáit, s ebből a legegyszerűbb levonni a következtetést: így van, mert így kellett lennie. Az efféle történelemírásból gyakran marad ki a döntéseket meg-

hozó ember, a személyiség történelemformáló, trendeket, gazdasági és társadalmi folyamatokat megváltoztató szerepe.

John Lukacs, a neves történész „szakterülete” éppen ez. Ebben a könyvében a II. világháború egyik legizgalmasabb és legfordulatosabb nagyhatalmi játszmáját járja körül, amely véleménye szerint a döntő fordulatot hozta annak menetében. A kötet azt a nem egészen egy esztendőre mutatja be, amely 1940. július 31-én vette kezdetét, amikor Hitler parancsot adott a német vezérkarnak egy oroszországi hadjárat terveinek kidolgozására, s amely egészen 1941. június 22-ig, a Barbarossa-művelet megkezdéséig tartott. A problémát a szerző így írja le: „Egy háborúhoz két küzdőfél kell. És 1941. június 22-én Hitler mindenáron háborút kezdett Oroszországgal. Nem is támasztott követeléseket, mert gyanította, hogy Sztálin teljesítené őket. Ugyanakkor Sztálin nem akart háborút Németországgal, nem akart harcolni Hitlerrel, hiába szaporodtak a jelek, hogy a németek támadásra készülnek; nem hitte, hogy Hitler támadni fog, mert nem akarta és nem tudta elhinni.”

A Barbarossa-művelet megkezdése előtt és után két egészen más világ létezett. Mindkettőt alapjaiban határozta meg a „két óriás”, Hitler és Sztálin, a két totális állam vezetője. Pályájuk, hatalomgyakorlásuk módja sokban hasonlít egy-